

INITIAL DRAFT RELEASE

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,
श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता
घनसन्धिः – काण्डं 5

Version Notes:

This is the first initial draft version 0.0 dated June 30, 2021.

This version is a test version to obtain feedback from Vedic Students and Scholars to make further improvements on a collaborative basis through Volunteers.

Kindly note that this book is **not exhaustive nor has every detail that a student may be searching for. This book shall be used only under the guidance/advice of a qualified Guru.**

Note for Usage:

1. We have added our notes and comments in English so that Student gets the reference of the Rules.
2. The original text as typed from “GanaSandhi grantham” book is given in **Bold dark** fonts. Each vaakyam given in Ganasandhi book is serially numbered with reference to panchaati number in SamhitA.
3. We have tried to give sample of Padams, Padams in a Gana vAkyam (Gana purva padam in format of 1,2 / 2,1 / 1,2,3 / 3,2,1 / 1.2.3) and Gana vAkyam on a sample basis only.
4. We have given reference to rules in other books on Jatai and Gana like Jata Mani, Jata DarpaNam and Gana DarpaNam. We have given a note as to whether it is as per per “Gana Sandhi grantham” book (GS) or taken from other books for the benefit of readers.

Whatever is **not in Bold** or marked **in red font** is information for the readers, that it is an additon by VedaVMS Team.

Abbrevations

- GS – Gana Sandhi (this Book)
- PS - prAtiSAkyam
- GD – Gana Darpanam
- JD – Jata Darpanam
- JM – Jata Mani

All the four books mentioned above are available in www.vedavms.in under page SikShA and Lessons.

Special note to readers

- The vaakyams given in each of the prapaataka is numbered serially by us though such numbering is not given in the source.
- The source book has reference to an earlier panchaati and is given sometimes later. For example, a vakyam of TS 1.5.6.3 may be serial numbered by us as 23 based on the order in the Book, but T.S 1.5.6.2 may be given next, which we have numbered as 24.
- We have cut and paste vakyam from SamhitA text therefore, sometimes the first and final letters of the vaakyam may have incorrect swaram reference e.g last letter of vakyam is shown as anudAttam, first letter of a vakyam is Swaritam; these may be ignored.
- Kindly ignore extra spaces given between padams, if any.
- Please give your valuable suggestions, comments and notify errors to our email id - vedavms@gmail.com

=====

Table of Contents

Ghana Sandhi – Kaandam 5	6
5.1 पञ्चमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः – उख्याग्निकथनं	6
Section 1 - General panchaati	6
Section 2 - Katina Ghana panchaati	13
5.2 पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः – चित्युपक्रमाभिधानं	14
Section 1 - General panchaati	14
Section 2 - Katina Ghana panchaati	20
5.3 पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – चितीनां निरूपणं	21
Section 1 - General panchaati	21
Section 2 - Katina Ghana panchaati	25
5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – इष्टकात्रयाभिधानं	27
Section 1 - General panchaati	27
Section 2 - Katina Ghana panchaati	31
5.5 पञ्चमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः – वायव्यपश्चाद्यानं निरूपणं	33
Section 1 - General panchaati	33
Section 2 - Katina Ghana panchaati	37
5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः – उपानुवाक्याभिधानं	39
Section 1 - General panchaati	39
Section 2 - Katina Ghana panchaati	42
5.7 पञ्चमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः – उपानुवाक्यावशिष्टकर्मनिरूपणं	43
Section 1 - General panchaati	43
Section 2 - Katina Ghana panchaati	49
Alopa PrasanaaH	51
Alopa AnuvakaaH	51
Punarukta alopa Vaakyaani	51

Punarukta lopa Vaakyaani	53
Three and Four padam jatai	54
Dvipadam	56
Tri kramam	57

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

Ghana Sandhi – Kaandam 5

5.1 पञ्चमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः – उख्याग्निकथनं

Section 1 - General panchaati

1. चतुर्गृहीतमधारयन् – TS 5.1.1.1

चतुर्गृहीतम् । अधारयन् । = [अधारय नधारय(ग्) श्रतुर्गृहीतम्]

2. एवैनमभि क्रमयति वसीयान् – TS 5.1.1.2 – (kampam)

3. रूपसमृद्ध्य उभयतः क्षणूर्भवतीतश्चाऽमुतश्चाऽर्कस्यावरुद्ध्यै –
TS 5.1.1.4

रूपसमृद्ध्यै । उभयतः क्षणूः । = (उभयतः क्षणू रुभयतः क्षणू
रूपसमृद्ध्यै)

4. एह्यवक्रामन्नशस्तीरित्याह – TS 5.1.2.3

5. अङ्गिरस्वदच्छेहीत्याह सायतनमेवैनं देवताभिः – TS 5.1.2.4

5.1 पदानि – अच्छ । इहि । इति ।

घनपूर्व पदानि – अच्छ इहि इहि अच्छ अच्छ इहि इति इति इहि
अच्छ अच्छ इहि इति ।

घन वाक्यम् – अच्छे ही॒ह्यच्छा॒च्छे ही॒तीती॒ह्यच्छा॒च्छेही॒ति ।

5.2 पदानि – इ॒हि । इ॒ति । आ॒ह ।

घनपूर्व पदानि – इ॒हि इ॒ति इ॒ति इ॒हि इ॒हि इ॒ति आ॒ह आ॒ह इ॒ति
इ॒हि इ॒हि इ॒ति आ॒ह ।

घन वाक्यम् – इ॒हीती॒तीही॒ ही॒त्याहा॒हेती॒ ही॒हीत्या॒ह ।

6. अङ्गि॒रस्वद॒च्छेम॒ इत्या॒ह – TS 5.1.2.4 (Ref:JD35)

अ॒च्छ । इ॒मः । = (इ॒म इ॒मो अ॒च्छा च्छ॑)

7. आङ्गि॒रस्वद् भ॒रिष्या॒म इति॑ – TS 5.1.2.5

अ॒ङ्गि॒रस्वत् । भ॒रिष्या॒मः । = (भ॒रिष्या॒मो ऽङ्गि॒रस्वत्)

8. अङ्गि॒रस्वद् भ॒राम॒ इत्या॒ह – TS 5.1.2.5

अ॒ङ्गि॒रस्वत् । भ॒रामः॑ । = (भ॒रामो॑ ऽङ्गि॒रस्वत्)

9. आ॒गत्य॑ वा॒ज्यद्ध्व॑न आ॒क्रम्य॑ वा॒जिन् – TS 5.1.2.6
(Ref: JM-74,JD-35,36 GD 33)

वा॒जी । अ॒द्ध्वनः॑ । = (वा॒ज्यद्ध्व॑नो अ॒द्ध्वनो॑ वा॒जी वा॒ज्यद्ध्व॑न
आ॒क्रम्य॑)

अ॒द्ध्वनः॑ । आ॒क्रम्य॑ । = (अ॒द्ध्वन॑ आ॒क्रम्या॑ क्र॒म्याद्ध्व॑नो
ऽद्ध्व॑न आ॒क्रम्य॑)

10. उत्क्रामोदक्रमीदिति द्वाभ्याम् – TS 5.1.3.1

---

11. आप्तुमर्हति यामद्ध्वर्युः – TS 5.1.3.4

आप्तुम् । अर्हति । याम् । = (यां या मर्हत्याप्तम्)

अर्हति । याम् । अद्ध्वर्युः । = (अर्हति यां या मर्हत्यर्हति
या मद्ध्वर्युरद्ध्वर्युः)

---

12. रूपेणैवैनदा हरति – TS 5.1.4.2

---

13. आभ्यामेवैनमुभयतः परि गृह्णाति – TS 5.1.4.3

---

14. गृह्णात्यनुष्टुभा परि – TS 5.1.3.5 (PS-7.4,JM-15)

अनुष्टुभा । परि । = (अनुष्टुभा परि पर्यणुष्टुभा ऽनुष्टुभा परि)

---

15. ज्योतिष्मन्तं त्वाग्ने सुप्रतीकमित्याह – TS 5.1.4.1
(JM 72,JD 35)

---

16. ज्योतिरेवैतेन जनयति – TS 5.1.4.1 – (alopam)

---

17. प्रथमो निरमन्थदग्ने इत्याह – TS 5.1.4.3 (JD-35)

प्रथमः । निः । = (निर् णिष् प्रथमः)

अमन्थत् । अग्ने । = (अमन्थदग्ने अग्ने अमन्थत्)

अमन्थत् । अग्ने । इति । = (इत्यग्ने अमन्थत्)

अग्ने॑ । इति॑ । आ॒ह । = (अ॒ग्न इ॒तीत्य॒ग्ने ऽग्ने॑ इत्याह)

---

18. त्वा॑म॒ग्ने पु॒ष्करा॑दधीत्याह – TS 5.1.4.4 – (alopam)

---

19. तमु॑ त्वा द॒द्ध्यङ्गु॑षिरित्याह द॒द्ध्यङ् वा आ॒थर्व॑णः – TS 5.1.4.4

19.1 पदानि – तम् । उ । त्वा ।

घनपूर्व पदानि – तम् उ उ तम् तम् उ त्वा त्वा उ तम् तम् उ त्वा ।

घन वाक्यम् – तमु॑ वु तम् तमु॑ त्वा त्वो॑ तम् तमु॑ त्वा ।

19.2 पदानि – उ । त्वा । द॒द्ध्यङ् ।

घनपूर्व पदानि – उ त्वा त्वा उ उ त्वा द॒द्ध्यङ् द॒द्ध्यङ् त्वा उ उ
त्वा द॒द्ध्यङ् ।

घन वाक्यम् – उ त्वा त्व वु त्वा द॒द्ध्यङ् द॒द्ध्यङ् त्व वु त्वा
द॒द्ध्यङ् ।

---

20. स॒ꣳ सा॑दयति॒ नि हो॑तेति – TS 5.1.4.5

सा॒दय॑ति । नि । = (नि नि सा॑दयति)

---

21. ज॒निष्वा॑ हि जे॒न्यो अ॒ग्रे अ॒हाम् – TS 5.1.4.5 – (alopam)
(JD-13,JD-35, PS-3-18)

---

22. ज्योतिषा स॒हेत्यनु॒ष्टु॒भोप॑ न॒ह्यत्यनु॒ष्टुप् – TS 5.1.5.2

न॒ह्यति॑ । अनु॒ष्टुप् । = (न॒ह्यत्यनु॒ष्टु ब॒नुष्टुम् न॒ह्यति॑ न॒ह्यत्यनु॒ष्टुप्)

(here “p” + “na” is “mna”) (Ref: PS-7.16 ,JM-15)

---

23. उ॒दु तिष्ठ॑ स्व॒ध्वरो॒र्ध्व ऊ॒ षु णः॑ – TS 5.1.5.3

उ॒ । सु॒ । नः॒ । = (tri kramam) (Ref: JD-5, PS 3-14, PS 6-2)

---

24. अ॒प्यना॒लेशे॒त्यन्यान् प॒शून् मे॒घति॑ – TS 5.1.5.5

---

25. मा॒नुषी॒भ्यस्त्वम॒ङ्गिर॑ इ॒त्याह॑ – TS 5.1.5.6 (JD 35)

त्वम् । अ॒ङ्गिरः॑ । इति॑ । = (त्वम॒ङ्गिरो अ॒ङ्गिरस्त्वम् त्वम॒ङ्गिर इति॑)

अ॒ङ्गिरः॑ । इति॑ । आ॒ह । = (अ॒ङ्गिर इतीत्य॒ङ्गिरो ऽङ्गिर॑ इ॒त्याह॑)

---

26. मा द्यावापृथि॒वी अ॒भि शू॒शुचो॒ मा ऽन्तरि॑क्षं मा

व॒नस्प॑ती॒नित्या॒हैभ्य॑ ए॒वैनं॑ ँलो॒केभ्यः॑ – TS 5.1.5.6 – (alopam)
(JD-35)

---

27. यदाहा॒नयो॒र्लो॒कयो॒र्वीत्यै॑ – TS 5.1.5.8

---

28. इ॒हेयं॑ वा अ॒दि॒तिर॒दि॒त्यैवा॒दि॒त्यां ख॒नति॑ – TS 5.1.7.1

---

29. न हि स्वः स्व॒ः हि॒नस्ति॑ दे॒वानां॑ त्वा – TS 5.1.7.1

---

30. वा॒रु॒ण्यु॒खाऽभी॒द्धा मै॒त्रियो॒पैति॑ – TS 5.1.7.3

---

31. सर्वा दि॒शोऽनु॒ वि भा॒त्युत्ति॑ष्ठ बृ॒हती – TS 5.1.7.4

32. दे॒व॒त्राऽकर॑जक्षी॒रेणाऽऽ च॑ष्ट॒णत्ति॑ पर॒मं – TS 5.1.7.4

33. छ॒न्दोभि॑रा च॑ष्ट॒णत्ति॑ – TS 5.1.7.4

छ॒न्दोभिः॑ । आ । = (छ॒न्दोभि॑रा च॑ष्ट॒णत्ति॑)

“छ” after preposition “आ”, becomes “चछ”

34. छ॒न्दा॒स्य॑ च॑ष्ट॒णत्ति॑ – TS 5.1.7.4

छ॒न्दा॒सि॑ । आ । = [छ॒न्दा(ग्)स्या॑ च॑ष्ट॒णत्ति॑]

“छ” after preposition “आ”, becomes “चछ”

35. नि॒र॒व॒दाय॑ मे॒द्ध्यं कृ॒त्वा ऽऽ ह॒रति॑ – TS 5.1.8.1(JM-5)

कृ॒त्वा । आ । ह॒रति॑ । = (trikramam)

36. समा॑स्त्वाऽग्न ऋ॒तवो॑ वर्द्ध॒यन्ति॑त्याह – TS 5.1.8.5 – (alopam)

37. अप॑ नुद॒त्युद्व॑यं तम॑स॒स्परी॑त्याह – TS 5.1.8.6

38. मा॒तुर॑स्या उ॒पस्थ॑ इति॑ – TS 5.1.9.6 – (alopam)

39. ए॒ष्वे॒व लो॒केष्व॑वि॒दं ग॑च्छ॒त्यथो॑ – TS 5.1.9.6 – (kampam)

40. यद॑ग्ने॒ यानि॑ कानि॒ चेति॑ स॒मिध॑म् – TS 5.1.10.1 (JD-35)

41. स॒ञ्शितं॑ मे॒ ब्रह्मो॑दे॒षां बा॒हू – TS 5.1.10.2

---

42. अत्य॑न्य॒ञ् राज॒न्यं मृ॒त्युः – TS 5.1.10.3

रा॒ज॒न्यम् । मृ॒त्युः । = (मृ॒त्यू राज॒न्यं)

---

43. गरु॒त्मा॒नित्य॑वे॒क्षते॑ रू॒पमे॒वास्य॑ – TS 5.1.10.5

---

44. ई॒ड्य॒श्चासि॑ व॒न्द्यश्च॑ वा॒जिन् – TS 5.1.11.1

च । वा॒जिन् । = [वा॒जि(ग्)श्च]

---

45. सु॒ष्ट्री॒मा जुषा॑णो॒रु पृ॒थु – TS 5.1.11.2 – (kampam)

---

46. ए॒ता उ॒ वः सु॒भगा॑ वि॒श्वरू॑पाः – TS 5.1.11.2

---

47. उप॑ दे॒वाञ् ऋ॒तुशः॑ पा॒थः – TS 5.1.11.4

उप॑ । दे॒वान् । = [दे॒वा(ग्) उप]

=====

Section 2 - Katina Ghana panchaati

48. उत्क्रामोदक्रमीदिति द्वाभ्याम् – TS 5.1.3.1

49. गायत्रिया परि लिखति – TS 5.1.3.5

50. आह य एवैनमन्वपश्यत् – TS 5.1.4.4

51. न ह स्म वै पुराऽग्निः – TS 5.1.10.1

52. देवैर्वसुभिः सजोषाः – TS 5.1.11.2

==== पञ्चमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ====

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

5.2 पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः – चित्युपक्रमाभिधानं

Section 1 - General panchaati

1. अन॒प॒ज॒य्य॒म॒भ्य॒ज॒यन्॒ यत् – TS 5.2.1.1 – (kampam)

2. तमे॒तया॒ ऽन्वै॒द॒क्र॒न्द॒दिति॒ तया॒ वै – TS 5.2.1.2

3. आ॒ त्वा॒ ऽहार्॒ष॒मि॒त्या॒हा॒ऽऽ ह्ये॒न॒ ह॒रति॒ – TS 5.2.1.4 (GD-53)

3.1 पदानि – इति॑ । आ॒ह॒ । आ॒ ।

घनपूर्व पदानि – इति॑ आ॒ह॒ आ॒ह॒ इति॑ इति॑ आ॒ह॒ आ॒ आ॒ आ॒ह॒ इति॑
इति॑ आ॒ह॒ आ॒ ।

घन वाक्यम् – इत्या॑हा॒हेती॒त्या॒हा॒ हेती॒त्या॒हा॒ ।

3.2 पदानि – आ॒ह॒ । आ॒ । हि॒ ।

घनपूर्व पदानि – आ॒ह॒ आ॒ आ॒ आ॒ह॒ आ॒ह॒ आ॒ हि॒ हि॒ आ॒ आ॒ह॒
आ॒ह॒ आ॒ हि॒ ।

घन वाक्यम् – आ॒ हा॒ हा॒ हा॒ हि॒ ह्या॒ हा॒ हा॒ हि॒ ।

3.3 पदानि – आ । हि । ए॒नम् ।

घनपूर्व पदानि – आ हि हि आ आ हि ए॒नम् ए॒नम् हि आ आ हि
ए॒नम् ।

घन वाक्यम् – आ हि ह्या ह्ये॒न मे॒न(ग्) ह्या ह्ये॒नम् ।

---

4. ए॒व भ॒वत्य॒ग्रे बृ॒हन्नु॒षसाम् – TS 5.2.1.4 & 1.5 (JM-75,JD-36,GD-33)

भ॒वति॑ । अ॒ग्रे॑ । = (भ॒वत्य॒ग्रे अ॒ग्रे भ॒वति॑ भ॒वत्य॒ग्रे)

अ॒ग्रे॑ । बृ॒हन् । = (अ॒ग्रे बृ॒हन् बृ॒हन् अ॒ग्रे ऽग्रे॑ बृ॒हन्)

---

5. अ॒न्नप॒तेऽन्न॒स्य नो॒ दे॒हीत्या॒ह – TS 5.2.2.1(JD-35)

अ॒न्नप॒ते । = (अ॒न्नप॒ते ऽन्न॒पते)

अ॒न्न॒स्य । नः॑ । = (नो॒ अ॒न्न॒स्य)

---

6. अ॒मीव॒स्य शु॒ष्मिण॒ इत्या॒ह – TS 5.2.2.1 – (lopam)

---

7. उ॒दु त्वा॒ विश्वे॒ दे॒वा इत्या॒ह – TS 5.2.2.1

---

8. प्रे॒दग्ने॒ ज्योति॑ष्मान् या॒हीत्या॒ह – TS 5.2.2.2 & 2.3 – (alopam)
(JD-35)

---

9. य॒दन॒ उ॒थ्स॒र्जत्य॒क्रन्द॒दित्य॒न्वाह॑ – TS 5.2.2.3

---

10. तस्मा॑दन॒स्वी च॑ र॒थी चाति॑थीना॒मप॑चिततमा॒ वप॑चितिमान्
भवति॒ य एवं॑ वै॒द – TS 5.2.2.3 & 2.4

---

11. त्रैष्टु॑भो हि राज॒न्यो ऽप्सु॑ भस्म – TS 5.2.2.4 – (kampam)

---

12. यो॑ ऽप्सु॑ भस्म॒ प्र वै॑शयति – TS 5.2.2.4 – (kampam)

---

13. चि॒नु॒ते ऽपे॑तेत्य॒द्ध्यव॑साययति॒ यम॑मे॒व दे॒वय॑जनम् – TS 5.2.3.1

13.1 पदानि – अ॒प । इ॒त । इति॑ ।

घनपूर्व पदानि – अ॒प इ॒त इ॒त अ॒प अ॒प इ॒त इति॑ इति॑ इ॒त अ॒प
अ॒प इ॒त इति॑ ।

घन वाक्यम् – अ॒पे॒ते ता॒पापे॑ते ती॒ ती॒ ता॒पापे॑तेति॑ ।

13.2 पदानि – इ॒त । इति॑ । अ॒द्ध्यव॑साययति॒ ।

घनपूर्व पदानि – इ॒त इति॑ इति॑ इ॒त इ॒त इति॑ अ॒द्ध्यव॑साययति॒
अ॒द्ध्यव॑साययति॒ इति॑ इ॒त इ॒त इति॑ अ॒द्ध्यव॑साययति॒ ।

घन वाक्यम् – इ॒तेतीती॑ते ते॒ ते॒ त्य॒द्ध्यव॑सायय॒ त्य॒द्ध्यव॑साययतीती॑ ते॒
ते॒ ते॒ त्य॒द्ध्यव॑साययति॒ ।

14. प॒शवः॑ पुन॒रेत्यो॑प तिष्ठन्ते ॥ – TS 5.2.2.6

ए॒त्य । उ॒प । = (ए॒योपो॑पेत्येत्यो॑प)

15. अप॒श्य॒न्नपे॒तेति॒ यदे॒तेन॒ – TS 5.2.3.1

16. अप॒ ह॒न्त्यपो॒ ऽवो॒क्षति॒ शान्त्यै॒ – TS 5.2.3.2

17. ए॒ष्वे॒व लो॒केषु॒ प्रति॒ तिष्ठति॒ – TS 5.2.3.6 & 3.7 - (kampam)

18. पु॒री॒षेणा॒भ्यू॒हति॒ तस्मा॑त् – TS 5.2.3.7 - (kampam)

19. पु॒री॒षैर॒भ्यू॒हति॒ दश॒ – TS 5.2.3.7 - (kampam)

20. इ॒त्याह॑र्तुभिरे॒वैनं॑ दी॒क्षयि॑त्वर्तुभिर्वि॒ मुञ्च॑ति वैश्वा॒नर्या॒
शि॒क्यम् – TS 5.2.4.2

21. वै निर्ऋ॒त्यै दिक् स्वा॑याम् – TS 5.2.4.3

निर्ऋ॒त्यै । दिक् । = (दिङ् निर्ऋ॒त्यै)

22. प्र॒दरे॒ वैतद् वै निर्ऋ॒त्या आ॒यत॑नम् – TS 5.2.4.3

23. शि॒क्यम॒भ्युप॑ दधाति नैर्ऋ॒तो वै – TS 5.2.4.3

24. अ॒स्मान् निर्ऋ॒तिं प्र॒ णु॒दते॒ – TS 5.2.4.4

निर्ऋ॒तिम् । प्र । = (प्र णिर्ऋ॒तिम्)

25. अ॒ग्निमु॒द्यन्तु॑मर्ह॒तीत्याहुः॑ – TS 5.2.5.3

उ॒द्यन्तु॑म् । अ॒र्ह॒ति । इति॑ । = (अ॒र्ह॒तीतीत्य॑र्ह॒ त्युद्य॑न्तुम्)

अ॒र्ह॒ति । इति॑ । आ॒हुः । = (अ॒र्ह॒तीतीत्य॑र्ह॒ त्यर्ह॑तीत्याहुः)

26. रुन्धे ऽर्के ऽर्कश्चीयते – TS 5.2.5.5 – (kampam) (GD-76)

27. रुन्धे षड्भिर्नि वपति – TS 5.2.6.1

रुन्धे । षड्भिः । = (षड्भि षड्भी रुन्धे)

28. अहमित आ दद इतीषमेवोर्ज – TS 5.2.5.6

29. वनस्पतयः प्र जायेरन् – TS 5.2.7.1 & 7.2

वनस्पतयः । प्र । = (प्र वणपतयः)

30. अप हन्ति पञ्चभिर् व्याघारयति – TS 5.2.7.5

अप । हन्ति । पञ्चभिः । = (पञ्चेभिर्. हन्त्यपाप)

हन्ति । पञ्चभिः । व्याघारयति । = (पञ्चेभिर्. हन्ति हन्ति
पञ्चेभिर् व्याघारयति व्याघारयति)

31. द्वावेव देयौ द्वौ हि प्राणावेक एव – TS 5.2.8.2

32. उपादधताधरलक्ष्माणमसुरा यं – TS 5.2.8.3

33. वैष्णव्यर्चोप दधाति – TS 5.2.8.7

ऋचा । उप । = (उपा र्च र्चो)

34. अमारण्यमनु ते दिशामीत्याह – TS 5.2.9.4 – (alopam)
(JD-30)

35. आ॒य॒त॒न॒म॒भि॒ पर्यू॑ह॒त इ॒यं वै – TS 5.2.10.2 – (kampam)

36. अ॒न॒ति॒दा॒हा॒यो॒वा॒च हे॒य॒म॒द॒दि॒त् स ब्र॒ह्म॒णा – TS 5.2.10.3

37. य उ॑ चै॒ना ए॒वं वै॒द॒दि॒ति – TS 5.2.10.3

38. अ॒त्य॒द॒ह॒त् – TS 5.2.5.2

39. व॒यो॒भि॒रे॒वा॒या॒न॒व रु॒न्धे ऽयैः – TS 5.2.10.7

40. इ॒हे॒है॒षां कृ॒णु॒त भो॒ज॒ना॒नि – TS 5.2.11.2

41. क स्त्वा॑ च्छ॒य॒ति॒ क स्त्वा॑ वि शा॒स्ति॒ क स्ते॑ – TS 5.2.12.1

42. क उ॑ ते श॒मि॒ता क॒विः ॥ – TS 5.2.12.1

43. दै॒व्या अ॒ध्व॒र्य॒व॒स्त्वा च्छ॒य॒न्तु॒ वि च॑ शा॒स॒तु । – TS 5.2.12.1

छ॒य॒न्तु॒ । वि॒ । = (छ॒य॒न्तु॒ वि॒ वि॒ च्छ॒य॒न्तु॒ छ॒य॒न्तु॒ वि॒)

44. श॒म॒स्त्व॒व॒रे॒भ्यः । – TS 5.2.12.2 (PS-11.17)(JM-15)

श॒म् । अ॒स्तु॒ । अ॒व॒रे॒भ्यः॑ । = (अ॒स्त्व॒व॒रे॒भ्यो॑ ऽव॒रे॒भ्यो॑ अ॒स्त्व॒ स्त्व॒ व॒रे॒भ्यः॑)

45. श॒मु ते॑ त॒नु॒वे॑ भुव॒त् । – TS 5.2.12.2

=====

Section 2 - Katina Ghana panchaati

46. वरुणपाशान् मुञ्चत्या त्वा – TS 5.2.1.4
47. याहीत्याह ज्योतिरेवास्मिन् – TS 5.2.2.3
48. यावती वै पृथिवी तस्यै – TS 5.2.3.1
49. पश्चात् समीची ताभिर्वै ते – TS 5.2.3.5
50. प्राञ्चमुप दधाति दाधार – TS 5.2.7.3
51. तूष्णीमुप दधाति न हीमे – TS 5.2.7.4
52. यत् समीचीनं पशुशीर्षैः – TS 5.2.9.5
53. प्राचीरुप दधाति पश्चाद् वै – TS 5.2.10.2
54. अपस्या अपश्यत् ता उपाधत्त – TS 5.2.10.3
55. क स्त्वा च्छ्यति क स्त्वा वि शास्ति – TS 5.2.12.1

==== पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ====

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

5.3 पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – चितीनां निरूपणं

Section 1 - General panchaati

1. किं वाऽहैतस्य क्रियते किं वा न – TS 5.3.1.1

2. ऋतव्या उप दधाति – TS 5.3.1.1 (JM-56,JD-52)

॥
ऋतव्याः । उप । = (उपोपार्तव्यः)

3. ते ऽप एवाभि समनसः – TS 5.3.1.3 – (kampam)

ते । अपः । एव । अभी । समनसः ।

4. अधृतेव वा एषा यन्मद्ध्यमा – TS 5.3.2.1

5. ओजोभृतावोजसैवैनाम् – TS 5.3.2.1

6. तान् बृहत्युदजयत् – TS 5.3.2.3

तान् । = [ता(ग्) स्तान्]

7. त्रिणव एष्वेव लोकेषु – TS 5.3.3.4 – (kampam) (JD-55)

8. अन्यथोपादधत तदसुरा न – TS 5.3.3.1

9. आ ऽस्य मुख्यो जायते यस्य – TS 5.3.4.6

॥
10. अत्यन्नमाऽस्यान्नादो जायते – TS 5.3.4.6

11. उत्तर॑त ओ॒ज॒स्व्ये॒व भ॒व॒त्याऽस्यो॑ज॒स्वी जा॒यते॒ ऽर्को॒ वा ए॒षः –
TS 5.3.4.6

12. ज॒नि॒ष्यमा॒णाञ्च॑ भ्रातृ॒व्यान् – TS 5.3.5.2 – (anu)

13. वज्र॑म॒नु प्र॑ ह॒रति॒ स्तृ॒त्यै – TS 5.3.5.2 – "ण" त्वम्

14. नि॒रमि॑म॒तेव॒श्छ॒न्दो॒ वरि॑व॒श्छ॒न्द इति॑ – TS 5.3.5.4 – "ण" त्वम्

15. र॒श्मि॒रित्ये॒वाऽऽदि॒त्यम॑सृ॒जत – TS 5.3.6.1

र॒श्मिः । = (र॒श्मी र॒श्मिः)

16. प्र॒वे॒त्य॒हर॑नु॒वेति॒ रा॒त्रि॒मु॒शि॒गिति॑ – TS 5.3.6.1

17. भ॒व॒न्ती॒र्न प्रा॑जा॒यन्त – TS 5.3.6.3

न । प्र । = (न प्र प्र ण न प्र)

18. ए॒वैषु॑ लो॒केषु॑ – TS 5.3.6.3 – (kampam)

19. तस्मा॑न्ना॒न्योत्त॑रे॒ष्टको॑प॒धेया॑ – TS 5.3.7.4

20. छ॒न्दाञ्च॑स्यु॒प द॑धाति – TS 5.3.8.1

छ॒न्दाञ्च॑सि । उ॒प । = [उ॒प छ॒न्दा(ग्)सि]

21. उ॒त य॒स्यै॒तासू॑प॒हिता॒स्वापः॑ – TS 5.3.10.2

22. उ॒पा॒द॒धत॑ भू॒यस्कृ॑द॒सीत्ये॒व – TS 5.3.11.1

23. रो॒चत॑ ए॒वमे॒वैष॑ म॒नुष्या॑णम् – TS 5.3.10.3

---

24. तावे॒हि स॒ꣳ र॒भाव॑हा इ॒त्याह॑ व्ये॒वैने॒न परि॑ ध॒त्ते पा॒ञ्चज॑न्ये
ष्वप्ये॒द्ध्यग्न॑ इ॒त्याहै॑ष वा अ॒ग्निः – TS 5.3.11.3

24.1 पदानि – तौ । आ । इ॒हि ।

घनपूर्व पदानि – तौ आ आ तौ तौ आ इ॒हि इ॒हि आ तौ
तौ आ इ॒हि ।

घन वाक्यम् – ता वा तौ तावे॒हीह्या॑ तौ तावे॒हि ।

24.2 पदानि – आ । इ॒हि । सम् ।

घनपूर्व पदानि – आ इ॒हि इ॒हि आ आ इ॒हि सम् सम् इ॒हि आ आ
इ॒हि सम् ।

घन वाक्यम् – ए॒हीह्ये॒हि स॒(ग्म्) स॒मिह्ये॒हि सम् ।

ए॒धि । अ॒ग्ने । = (ए॒ध्यग्ने॑ ऽग्न ए॒ध्येध्य॑ग्ने)

अ॒ग्ने । इ॒ति । = (अ॒ग्न इ॒तीत्य॑ग्ने ऽग्न इ॒ति)

25. तस्मा॑दे॒वमा॒हर्त॑व्या उप॒ दधा॑ति – TS 5.3.11.3 (JM-56,GD-52)

ऋ॒तव्याः । उप॒ । = (ऋ॒तव्या॑ उपो॒पार्त॑व्या ऋ॒तव्या॑ उपो॒पार्त॑व्या
ऋ॒तव्या॑ उप॒ ।)

---

26. सर्वं पाप्मानं तरति तरति – TS 5.3.12.1 & 12.2 (GD-24)

---

27. अश्वोऽप्सुजो वेतसः स्व एवैनं – TS 5.3.12.2

---

28. भवति सरङ्ग वा अश्वस्य सक्थ्या ऽवृहत् – TS 5.3.12.2

=====

Section 2 - Katina Ghana panchaati

29. यं कामये॑तापशुः॑ स्यादिति॑ – TS 5.3.1.4
30. मूर्द्ध॑न्वती॑र्भवन्ति॑ तस्मात् – TS 5.3.1.5
31. इन्द्रा॑ग्नी अव्य॑थमानामिति॑ – TS 5.3.2.1
32. देवा॑ वै यद् यज्ञे॑ to अक्ष॑णयास्तोमीयाः – TS 5.3.3.1
33. यज्ञ॑मुखमे॒व पु॒रस्ताद् वि to व्यो॑म – TS 5.3.3.2
34. उप॑ दधाति॑ द्वौ त्रिवृ॑तावभिपूर्व॑ – TS 5.3.3.3
35. हस्त॑योस्तपस्वितरो॑ योनिः – TS 5.3.3.4
36. उत्तर॑तस्तस्मात् स॒व्यो हस्त॑योः – TS 5.3.3.5
37. अग्ने॑र्भागोऽसीति॑ पु॒रस्तात् – TS 5.3.4.1
38. अन्न॑ꣳ सप्तद॑शो ऽन्नमे॒व दक्षि॑णतः – TS 5.3.4.2
39. ओज॑ ए॒वोत्तर॑तो धत्ते to वसू॑नां – TS 5.3.4.3
40. असीति॑ पश्चात् प्रति॑ष्ठा वै – TS 5.3.4.4
41. यज्ञ॑मुखं चतु॑ष्टोमः to यावा॑नां – TS 5.3.4.5
42. यस्य॑ मुख्य॑वतीः पु॒रस्तादु॑पधी॒यन्ते – TS 5.3.4.6
43. विधी॑यतेऽर्क॑ ए॒व तद॑र्क्यम् – TS 5.3.4.7
44. अश्रा॑म्यन् ते तपोऽत॑प्यन्त – TS 5.3.5.4

45. र॒श्मि॒रित्ये॒वाऽऽदि॒त्यम॑सृजत – TS 5.3.6.1
46. इन्द्रा॑य त्वेन्द्रं॑ जि॒न्वेत्ये॒व – TS 5.3.6.2
47. भव॑न्ती॒र्न प्रा॑जायन्त ताः – TS 5.3.6.3
48. प॒श्चात् प्रा॑चीमु॒त्तमा॑मुप दधाति – TS 5.3.7.3
49. च यज॑मानस्य च प्रा॒णं चाऽऽयुः॑ – TS 5.3.7.4
50. अथो॑ तेजसा ऽनुप॑रिहारम् – TS 5.3.10.4
51. अस्मिन् दधा॑त्यग्ने यत्ते॒ परम् – TS 5.3.11.3
52. तरति॑ तरति ब्रह्म॑हत्यां – TS 5.3.12.2

==== पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ====

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

5.4 पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः – इष्टकात्रयाभिधानं

Section 1 - General panchaati

1. द्व॒न्द्व॒मृ॒तवो ऽधृ॒ते॒व वा ए॒षा यत् – TS 5.4.2.1
2. यदा॒र॒ण्याना॒मा॒र॒ण्यान् जर्ति॒लय॒वाग्वा वा जुहु॒याद् ग॒वीधु॒कय॒वाग्वा
वा न ग्रा॒म्यान् प॒शून् – TS 5.4.3.2
3. यद॒जा ऽऽहु॒त्यै॒व जुहोति – TS 5.4.3.2
4. सो॒(१)ऽर्को ऽभ॒वत् तदर्क॒स्य – TS 5.4.3.3 – (kampam)
5. स॒योनि॒त्वायो॒दङ् तिष्ठन् जुहोति – TS 5.4.3.3??
उदङ् । तिष्ठन् । = [उदङ् क्तिष्ठ(ग्) स्तिष्ठन् नुदङ् डुदङ् क्तिष्ठन्]
6. अथे॒यत्यथे॒यति त्रय॒ इमे लो॒काः – TS 5.4.3.4
7. कस्यां॑ वा ऽह॒ दिशि॒ रुद्रः॒ कस्यां॑ वैत्य॒नुप॒रि॒क्राम॒मे॒व
हो॒तव्य॑म् – TS 5.4.3.4
8. रु॒न्धे ऽश्म॑स्ते क्षु॒दमुं – TS 5.4.4.1 – (alopam) (JD-36)
9. उप॒चर॒न्त्यन्यं॑ ते अ॒स्मत् तप॑न्तु – TS 5.4.4.5 - (alopam)
(JD-35)

10. पा॒व॒को अ॒स्मभ्य॑ः शि॒वः – TS 5.4.4.5 - (alopam)
(JM-75,JD-36,GD33)

11. नृ॒ष॒दे वडि॑ति व्याघा॒रय॑ति – TS 5.4.5.1 (JM-8,JD-22)

नृ॒ष॒दे॑ । व॒ट् । = (व॒ड् वण् णृष॑दे)

12. दे॒वा अ॒हु॒तादो॑ ऽन्ये ता॒नग्नि॑चि॒देव॑ – TS 5.4.5.1 & 5.2 –
(kampam)

अ॒हु॒तादः॑ । अ॒न्ये । ता॒न् । = [ता(ग्)स्ता॒नन्ये॑ ऽहु॒तादः]

13. अ॒ग्निं चि॒न्वन्न॑धि॒क्राम॑ति – TS 5.4.5.3

चि॒न्वन् । = [चि॒न्व(ग्)श्चि॒न्वन्]

14. अ॒वोक्ष॑त्यु॒भय॑स्याव॒रुद्ध्यै॑ – TS 5.4.5.2

15. वृ॒त्रो ह॒तः षोड॑शभिः – TS 5.4.5.3 & 5.4

ह॒तः । षोड॑शभिः । = (ह॒तः षोड॑शभिः षोड॑शभिर् ह॒तो ह॒तः
षोड॑शभिः)

16. वैश्व॑कर्म॒णेन॑ पा॒प्मनो॑ निर्मु॒च्यते॑ – TS 5.4.5.4

पा॒प्मनः॑ । निः । = (पा॒प्मनो॑ निर् णिष् पा॒प्मनः॑)

17. प॒शूने॒वाव॑ रु॒न्धे षड्भि॑र् हरति – TS 5.4.6.3

रु॒न्धे । षड्भिः॑ । = (रु॒न्धे षड्भि॑ षड्भी रु॒न्धे रु॒न्धे षड्भिः॑)

18. तेन॒ वै ते॑ ऽप्र॒त्यसु॑रानजयन् तत् – TS 5.4.6.3 & 6.4

19. होता॑ ऽन्वाहा॑प्रत्येव तेन – TS 5.4.6.4

20. अस॑दिव वा अ॒न्तरि॑क्ष म॒न्तरि॑क्ष मिवा॑ऽग्नी॒द्धमा॑ग्नी॒द्ध
ऽश्मा॑नं नि दधाति – TS 5.4.6.4 & 6.5

21. रुन्धे॑ चत॒सृभिः॑ – TS 5.4.6.5

रुन्धे॑ । चत॒सृभिः॑ । = (चत॒सृभी॑ रुन्धे॑)

22. यक्ष॑द॒ग्निर्दे॒वो दे॒वाः आ च॑ – TS 5.4.6.6 – (alopam)

23. व्ये॒वैत॑या मिमी॒ते म॒द्ध्ये दि॒वः – TS 5.4.6.5

24. सुव॑र्यन्तो नापे॒क्षन्त॑ इति – TS 5.4.7.1 - (alopam)

25. प्रे॒द्धो अ॒ग्ने दी॑दिहि – TS 5.4.7.3 - (alopam) (JD-35)

26. वि॒धेम॑ ते प॒रमे॑ जन्म॒न्नग्न॑ इति॒ वैक॑ङ्कतीम् – TS 5.4.7.4
(JD-35, GD-33)

जन्म॒न् । अ॒ग्ने । = जन्म॒न्नग्ने॑ अ॒ग्ने जन्म॑न् जन्म॒न्नग्ने॑ अ॒ग्ने
जन्म॑न् जन्म॑न् नग्ने ।

अ॒ग्ने । इति॑ । = अ॒ग्न इती॑त्यग्ने ऽग्न इती॑त्यग्ने ऽग्न इति॑ ।

27. अ॒ग्निर्वा॑ ह वा अ॒ग्निचि॑तं दु॒हेऽग्नि॑चित् – TS 5.4.7.4

28. ऋक्च॑ मे॒ साम॑ च म॒ इत्या॑ हैतद् वै – TS 5.4.8.4 & 8.5

29. अव॒रुद्ध॑ ह्य॒स्या-न्न॒मन्न॑मि॒व खलु॑ वै – TS 5.4.9.2
30. अ॒न्नाद्य॑मे॒वाभ्यु॑पावर्तते – TS 5.4.9.2 & 9. 3 - (kampam)
31. सप्त॑ ते अ॒ग्ने – TS 5.4.7.5 – (punarukta lopam) (JD-33)
32. घृ॒तस्य॑ वा ए॒नमे॒षा धा॒रा – TS 5.4.8.1
33. रू॒पेणै॒व छन्दा॑स्य॒व – TS 5.4.8.5
छन्दा॑सि । अव॑ । = [अव॑ च्छन्दा॑(ग्म्)सि]
34. रा॒त्रिया॑ ऽह॒रहो॑रा॒त्रे – TS 5.4.9.3
रा॒त्रिया॑ । अ॒हः । = (अ॒हा रा॒त्रिया॑)
35. वा॒तना॑मा॒नि जु॒होत्य॑भ्ये॒वैन॑म् – TS 5.4.9.4 – (kampam)
36. ति॒सृभिः॑ प्रा॒तस्स॑वने॒ऽभि मृ॑शति – TS 5.4.10.1 – (kampam)
37. स्र॒वति॑ वै सा ता॑ स्र॒वन्तीं॑ य॒ज्ञः – TS 5.4.10.3
38. चि॒न्वीत॑ भ्रातृ॒व्यवा॑न् वज्रो॒ वै – TS 5.4.11.2 – (anu)
39. पु॒रुषा॑द॒न्नम॑त्ति यथा – TS 5.4.10.4
40. त्रि॒भिस्तिष्ठ॑ स्तिष्ठति – TS 5.4.12.1 – (anu)
41. ल॒भ्यन्त॑ उ॒तेव॑ ग्रा॒म्या उ॒तेवा॑ऽऽर॒ण्याः – TS 5.4.12.2

42. य॒त इ॒श्व॒रो वा अ॒श्वो ज्य॒तः – TS 5.4.12.3

=====

Section 2 - Katina Ghana panchaati

43. ए॒वाग्निं॑ चि॒नुत॑ उ॒वाच॑ ह – TS 5.4.2.2

44. प॒यसा॑ जुहु॒याद् ग्रा॒म्यान् – TS 5.4.3.2

45. अ॒जायां॑ घ॒र्मं प्रा॒सिञ्च॑न् – TS 5.4.3.3

46. अ॒थेय॑त्यथे॒यति॑ त्रय॑ इ॒मे – TS 5.4.3.4

47. अ॒श्मन्नू॑र्ज॒मिति॑ परि॑ षिञ्च॑ति – TS 5.4.4.1

48. अ॒ष्टाक्ष॑रा गाय॒त्री गाय॑त्रो॒ ऽग्निः॑ – TS 5.4.4.4

49. अ॒सुरा॑नज॒यन् तद॑प्रति॒रथ॑स्य – TS 5.4.6.4

50. आ॒र॒ण्या उ॒भयी॑षाम॒वरु॑द्ध्यै – TS 5.4.9.2

51. सु॒व॒र्गाय॑ वै लो॒काय॑ दे॒वर॒थो यु॑ज्यते य॒त्राकू॑ताय – TS 5.4.10.1

52. वा अ॒ग्निर्या॑वाने॒वाग्नि॑स्तं – TS 5.4.10.2

53. अ॒भि मृ॑श॒त्युपै॑नमु॒त्तरो॑ य॒ज्ञः – TS 5.4.10.3

54. न य॒ज्ञः प॑रा॒भव॑ति न य॒जमा॑नः – TS 5.4.10.4

55. ऋ॒ध्नोति॑ स पु॒नरा॑धे॒यमा॑ ध॒त्ते – TS 5.4.10.5

56. ए॒व भ्रा॑तृ॒व्यान् नु॑दते – TS 5.4.11.2

57. प॒व॒स्व वा॒ज॒सा॒तय॑ इ॒त्यनु॑ष्टुक् – TS 5.4.12.1

58. यस्मि॑न्नश्च॒ आ॒ल॒भ्य॑ते द्वा॒द॒श – TS 5.4.12.2

59. य॒त ई॒श्व॒रो वा अ॒श्वो ऽय॑तः – TS 5.4.12.3

==== पञ्चमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः ====

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिःओं

5.5 पञ्चमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः-वायव्यपश्चाद्यानं निरूपणं

Section 1 - General panchaati

1. तेजस एष आ लभ्यते तस्मात् – TS 5.5.1.1

2. नियुत्वते स्यादुन्माद्येद् यजमानः – TS 5.5.1.2

3. हिरण्यगर्भः समवर्तताग्र इत्याघारमा घारयति – TS 5.5.1.2
(JD-36)

अवर्तत । अग्रै । = (अवर्तताग्रे अग्रे ऽवर्ततावर्तताग्रे)

अग्रै । इति । = (अग्र इतीत्यग्रे ऽग्रे इति)

4. आ रभते ऽग्निरवमः – TS 5.5.1.4

रभते । अग्निः । = (अग्नि रग्नी रभते)

5. एवैनमभि सञ्जानानाः पशवः – TS 5.5.1.3 – (kampam)

6. तेन वैश्वानरात्रैत्याग्नावैष्णवम् – TS 5.5.1.4

7. आर्द्धनुवन् चरुणा ऽस्मिन् – TS 5.5.1.5

चरुणा । अस्मिन् । = [अस्मि(ग्) चरुणा]

8. प्रेणा ऽनु प्राविशत् ताभ्यः – TS 5.5.2.1 (“ण” tvam)

9. ऋद्ध्नवदिथ् स यो मेतः पुनः – TS 5.5.2.1

10. पुरस्ता॒न्निः – TS 5.5.1.6

पुरस्तात् । निः । = (निर् णिष् पुरस्तात्)

---

11. ची॒यते॑ प॒शुमा॒नेव – TS 5.5.2.3

चीयते । पशुमान् । = [पशुमा(ग्) श्रीयते]

---

12. कृ॒त्वोपा॒धत्ता॒नति॒दाहाय॑ – TS 5.5.2.4

---

13. स इ॒माम॒भ्यमृ॒शत् – TS 5.5.2.4 – (kampam)

---

14. सँ॒वत्स॒रम॒बिभः॑ – TS 5.5.2.5

अ॒बिभः॑ । = (अबिभ रबिभः)

---

15. अ॒ग्ने यु॒क्ष्वा हि॑ ये तव – TS 5.5.3.1

---

16. ता अ॒ग्निर॒भ्यद्ध्य॑यायत् – TS 5.5.4.1 – (kampam)

---

17. अ॒ग्निश्ची॒यते॑ ऽग्नि॒वाने॒व – TS 5.5.2.2

चीयते । अ॒ग्निवा॒न् । = [अग्निवा(ग्) श्रीयते]

---

18. यदु॒खा सा॑ वा ए॒षैत॒र्हि या॒तया॒म्नी – TS 5.5.3.1

---

19. ब्र॒ह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति॒ न्यङ्गु॒ग्निश्चे॒तव्या॑(३) उ॒त्ता॒ना(३) इति॑ वय॒सां
ँवा ए॒षः – TS 5.5.3.2

---

20. चि॒तिमु॒पधा॒याभि॑ मृ॒शेच्चि॒त्तिम् – TS 5.5.4.4 – (kampam)

---

21. विश्व॑कर्मा दि॒शां पतिः॑ – TS 5.5.5.1

पतिः॑ । = (पति॑ष्यतिः)

---

22. च॑ म॒र्तान् रा॒ये च॑ नः – TS 5.5.4.4

च॑ । म॒र्तान् । = [म॒र्ता(ग्) श्च]

---

23. लो॒कानु॑प॒थायै॑षु – TS 5.5.5.3 – (kampam)

---

24. इ॒त्याहा॒ह्वतै॑वैनमग्निं दू॒तं – TS 5.5.6.1

25. ता अस्य॑ सू॒ददो॑हस इ॒त्याह॑ – TS 5.5.6.2 & 6.3 – (alopam)

---

26. अ॒ग्निना॑ऽग्निः॑ स॒मिद्ध्य॑त इ॒त्याह॑ स॒मिन्ध॑ ए॒व – TS 5.5.6.1

27. ऐ॒न्द्रा॒ग्नी हि॑ बा॒र्हस्प॑त्येति – TS 5.5.6.2

28. बृ॒हस्प॑तिश्चा॒यात॑यामानो ऽनु॒चर॑वती – TS 5.5.6.2

29. अ॒र्को वा॑ अ॒ग्निर्को॑ ऽन्न॒मन्न॑मे॒व – TS 5.5.6.3 – (kampam)

---

30. त्रि॒ष्वा रो॒चने॑ दि॒वः – TS 5.5.6.3

त्रि॒षु । आ॑ । = (त्रि॒षुत् त्रि॒ष्वा)

---

31. ब॒लमू॑रु॒वोरो॑जोऽरि॒ष्टा वि॒श्वानि॑ – TS 5.5.9.2

---

32. यो अ॒प्सु य ओष॑धीषु यः – TS 5.5.9.3

32.1 पदानि – यः । अ॒प्सु । यः ।

घनपूर्व पदानि – यः अ॒प्सु अ॒प्सु यः यः अ॒प्सु यः यः अ॒प्सु
यः यः अ॒प्सु यः ।

घन वाक्यम् – यो अ॒प्स्वप्सु यो यो अ॒प्सु यो यो अ॒प्सु यो यो
अ॒प्सु यः ।

32.2 पदानि – अ॒प्सु । यः । ओष॑धीषु ।

घनपूर्व पदानि – अ॒प्सु यः यः अ॒प्सु अ॒प्सु यः ओष॑धीषु
ओष॑धीषु यः अ॒प्सु अ॒प्सु यः ओष॑धीषु ।

घन वाक्यम् – अ॒प्सु यो यो (3) ऽप् स्वप्सु यः ओष॑धीष्वोष॑धीषु
यो (3) ऽप् स्वप्सु यः ओष॑धीषु ।

---

33. अ॒ग्निरधि॑पति र॒सितो र॑क्षिता यश्च – TS 5.5.10.1

---

34. वर्॒ष्ं व॑ इष॒वोऽव॑स्वान् क्र॒व्या ना॑म – TS 5.5.10.4

---

35. ऋ॒श्य ऋ॒षभा॑य रा॒ज्ञे ग॒वयः॑ शा॒र्दूला॑य – TS 5.5.11.1

---

36. पु॒रुष॑वा॒गा॒र॒ण्योऽजो॑ न॒कुलः॑ – TS 5.5.12.1 – (kampam)

---

37. व॒नस्प॑तीना॒मे॒ण्य॒हे कृ॒ष्णो रा॒त्रियै॑ – TS 5.5.15.1

---

38. ह॒स॒साचि॑रिन्द्रा॒ण्यै – TS 5.5.20.1.

As per Samhita it is “ह॒स॒साचि॑रिन्द्रा॒ण्यै”. (“padam” as per Samhita pada paadam is ह॒स॒साचिः । इन्द्रा॒ण्यै ।

In “ghanaSandhi” this word is given as

“ह॒स॒सा चि॑दिन्द्रा॒ण्यै” and the Sandhi rules given in “ghanaSandhi” is [चिच् चिद्ध(ग्म्)ससा]

---

39. कृ॒ष्णो॑ ऽजः॑ सा॒रस्व॑ती मे॒षी – TS 5.5.24.1 – (kampam)

=====

Section 2 - Katina Ghana panchaati

40. प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाः सृ॒ष्ट्वा प्रे॒णा – TS 5.5.2.1

41. स पा॒पीया॑न् भविष्य॒सीति – TS 5.5.2.4

42. यु॒क्ष्वा हि ये तव॑ यु॒क्ष्वा हि – TS 5.5.3.2

43. आपो॑ वरु॒णस्य॑ पत्न॒यः – TS 5.5.4.1

44. अ॒ग्न आ या॑हि वी॒तय॑ इत्या॒ह – TS 5.5.6.1

45. अ॒न्वह॑मे॒वैनं॑ चि॒नुते – TS 5.5.6.2

46. इत्या॑ह तस्मा॒त् परु॑षिपरु॒षि – TS 5.5.6.3

47. पुरुषमृगश्चन्द्रमसे गोधा – TS 5.5.15.1

48. अलज आन्तरिक्ष उद्रो मद्रुः – TS 5.5.20.1

==== पञ्चमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः समाप्तः ====

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः , हरिः ओं

5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः – उपानुवाक्याभिधानं

Section 1 - General panchaati

1. हिरण्यवर्णाः शुचयः – TS 5.6.1.1 – (alopa anuvaakam)

2. सर्वाँ अग्नीँरप्सुषदो हुवे वो मयि – TS 5.6.1.2

सर्वान् । अग्नीन् । = [अग्नी(ग्म्) रग्नीन् त्सर्वान्]

3. यददः संप्रयतीरहावनदता हते । तस्मादा नद्यो नाम स्थ ता वो नामानि सिन्धवः ॥ – TS 5.6.1.2 – (lopam)

4. स्यन्दमाना अवीवरत वो हिकं । – TS 5.6.1.3 – (lopam)

5. देवीस्तस्माद् वार्षामि वो हितं ॥ – TS 5.6.1.3

वाः । = (वार्षा वाः) (here visargam is = 'r')

6. अरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गन् ॥

आदित् पश्याम्युत वा शृणोम्या मा – TS 5.6.1.4

7. यदपो ऽग्नेरधस्तादुप दधाति – TS 5.6.2.1 – (kampam)

8. तस्मादद्भिरवतान्तमभि षिञ्चन्ति – TS 5.6.2.2

9. चैना ए॒वं वै॑द शु॒ग् वा अ॒ग्निः सः – TS 5.6.2.4

10. आ॒न्नस्या॒न्नस्या॒भि षि॒ञ्चत्य॒न्नस्या॒न्नस्य॑ – TS 5.6.3.2

11. अ॒न्नम॒द्यते॑ बा॒र्हस्प॒त्यो भ॒वति॑ – TS 5.6.2.6

अ॒द्यते॑ । बा॒र्हस्प॒त्यः । = अ॒द्यते॑ बा॒र्हस्प॒त्यो बा॒र्हस्प॒त्यो॑
ऽद्यते॑ ऽद्यते॑ बा॒र्हस्प॒त्यः ।

12. आ॒न्नम॒द्यते॑ शी॒र्षतो॑ ऽभि षि॒ञ्चति॑ – TS 5.6.3.2 – (kampam)

अ॒द्यते॑ । शी॒र्षतः॑ । = अ॒द्यते॑ शी॒र्षतः॑ शी॒र्षतो॑ ऽद्यते॑ ऽद्यते॑
शी॒र्षतः॑ ।

13. तेनै॒वैन॑म॒भि षि॒ञ्चति॑ – TS 5.6.3.3 – (kampam)

14. द॒र्भा स्तस्मिन् जु॒होति॑ – TS 5.6.4.2

तस्मिन् । = [तस्मि(ग्) स्तस्मिन्]

15. पर॑ आ॒ट्णारः॑ क॒क्षीवा॑ औ॒शिजः॑ – TS 5.6.5.3

आ॒ट्णारः॑ । क॒क्षीवा॑न् । = [क॒क्षीवा॑न् क॒क्षीवा॑(ग्) आ॒ट्णारः॑]

16. आ॒त्मानं॑ छा॒दयि॒त्वोपा॑ऽऽयन् – TS 5.6.6.1

छा॒दयि॒त्वा । उप॑ । = (उप॑ छा॒दयि॒त्वा)

17. ए॒ष नि॑ धी॒यते॑ यद॒ग्नि॒रन्ये॑ वा॒ वै नि॒धिम॑गु॒प्तं वि॒न्दन्ति॑ न वा॒
प्रति॑ प्र॒ जा॒नाति॑ – TS 5.6.6.1 & 6.2 – (kampam)

---

18. आ॒क्र॒म्येति॑ नैर्ऋ॒त्यु॒खा यदा॑क्रामेत् – TS 5.6.6.2

---

19. ए॒त॒ ह वा॒व तद् ऋ॒षि॒रभ्य॑नू॒वाचे॑न्द्रः – TS 5.6.6.3

---

20. अ॒प्येति॑ वै॒श्वान॑र्य॒र्चा पु॒रीष॑मु॒प – TS 5.6.6.4

---

21. प्रा॒णो मा॒ मा हा॑सीत् – TS 5.6.8.1

---

22. प्र॒जा मा॒ मा हा॑सीत् – TS 5.6.8.1

---

23. अ॒प्र॒जस्यं॑ तद् यन्नो॒पेया॑दिति॒ यत् – TS 5.6.8.4

---

24. यद॒स्यान्य॑ श्चि॒नुयाद्॑ यत् तं दक्षि॑णाभिः – TS 5.6.9.3 –
(kampam)

---

25. शि॒तिर॒न्ध्रो ऽन्य॑तश्शि॒तिर॒न्ध्रः स॒मन्त॑शि॒तिर॒न्ध्रः – TS 5.6.13.1

---

26. शि॒ति॒ककु॑च्छि॒तिपृ॑ष्ठः शि॒तिभ॑सत् ते – TS 5.6.14.1

---

27. ए॒काद॑श प्रा॒तर्ग॒व्याः – TS 5.6.22.1

एका॑दश । प्रा॒तः । = (प्रा॒तरे॑कादश)

=====

Section 2 - Katina Ghana panchaati

28. शु॒क्रास्ता॑ न॒ आपः॑ – TS 5.6.1.2
29. अ॒न्ये वा॑ वै नि॒धिम॑गु॒प्तं – TS 5.6.6.2
30. प्र॒जाप॑ति॒र्वा अथ॑र्वा ऽग्निः॑ – TS 5.6.6.3
31. सु॒वर्गा॑य वा ए॒ष लो॒काय॑ ची॒यते॑ यद॒ग्निस्तं॑ यन्न – TS 5.6.8.1
32. क॒नीया॑ꣳसं य॒ज्ञक्र॑तुमु॒पेयात् – TS 5.6.8.2
33. वै॒श्वक॑र्म॒णीर॑हो॒रात्रा॑णि – TS 5.6.9.3
34. शि॒तिबा॒हुर॒न्यत॑रि॒शति॑बाहुः – TS 5.6.13.1

==== पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः समाप्तः ====

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः , हरिः ओं

5.7 पञ्चमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः-उपानुवाक्यावशिष्टकर्मनिरूपणं

Section 1 - General panchaati

1. आग्ने॒य्या गाय॑त्रिया प्रथ॒मां – TS 5.7.1.1
2. अश्वा॑व॒भित॑स्तिष्ठेतां – TS 5.7.1.2 – (lopam)
3. चित्यां॑चित्यामृषभमुप दधाति – TS 5.7.2.1
(JM-68,JD-70,GD-65)
ऋषभम् । उप । = (ऋषभ मुपोषा र्षभ मृषभ मुप)
4. ए॒तामुप॑ उमुप दधाती॒यं वावैषै॑काष्टका यदे॒वैकाष्ट॑कायामन्नं
क्रियते॒ तत् – TS 5.7.2.2
5. तदे॒वैतया॑ ऽव रुन्ध – TS 5.7.2.2
6. शतं॑ यो नः शरदो अजी॒तानिन्द्रः॑ – TS 5.7.2.3 (alopam)
7. तस्यै॒षा धारा॑ विष्णुर्वसुस्तस्य – TS 5.7.3.2
8. इष्वा॑ चैव तद् वज्रेण च यजमानः – TS 5.7.3.1
9. ए॒ता हि तद्-दे॒वता॑ उदजयन् यदृ॒तुभ्यः॑ – TS 5.7.2.5
10. इत्या॑हादाभ्या वै नामै॒षाऽऽहु॑तिः - TS 5.7.4.1

11. ची॒यते ऽथ॑ क्वा॒स्याऽऽह॑वनी॒य इत्य॒सौ – TS 5.7.4.2 (GD-54)

अथ॑ । क्व॑ । = (अथ क्व क्वाथाथ क्व)

क्व॑ । अ॒स्य॒ । = (क्वास्यास्य क्वा(४) क्वास्य)

---

12. इन्द्रा॒वती॒मप॑चिती॒ मिहा॑ऽऽवह । – TS 5.7.4.3

12.1 पदानि – इह॑ । आ॒ । वह॑ ।

घनपूर्व पदानि – इह॑ आ॒ आ॒ इह॑ इह॑ आ॒ वह॑ वह॑ आ॒ इह॑ इह॑
आ॒ वह॑ ।

घन वाक्यम् – इहेहेहा॑ वह॑ वहेहेहा॑ वह॑ ।

---

13. अ॒भ्याव॑र्त॒द्ध्वमु॑प॒ मेत॑ सा॒कम॑यम् – TS 5.7.4.4

13.1 पदानि – उप॑ । मा॒ । आ॒ ।

घनपूर्व पदानि – उप॑ मा॒ मा॒ उप॑ उप॑ मा॒ आ॒ आ॒ मा॒ उप॑
उप॑ मा॒ आ॒ ।

घन वाक्यम् – उप॑ मा॒ मोपो॑प॒ मा॒ मोपो॑प॒ मा॒ ।

13.2 पदानि – मा॒ । आ॒ । इत॑ ।

घनपूर्व पदानि – मा॒ आ॒ आ॒ मा॒ मा॒ आ॒ इत॑ इत॑ आ॒ मा॒ मा॒ आ॒ इत॑ ।

घन वाक्यम् – मा॒ मा॒ मेते॑ता॒ मा॒ मेत॑ ।

13.3 पदानि – आ । इत । साकम् ।

घनपूर्व पदानि- आ इत इत आ आ इत साकम् साकम् इत आ
आ इत साकम् ।

घन वाक्यम् – एतेतेत साक(ग्म्) साक मितेत साकम् ।

---

14. एष ह त्वा अर्काश्वमेधी यस्य – TS 5.7.5.3

---

15. उप त्वा ऽऽ यानीति नेह लोकोऽस्ती – TS 5.7.5.3

---

16. आ ऽ यानीति नेह लोकोऽस्ती – TS 5.7.5.4

---

17. केन मोपैष्यसीति – TS 5.7.5.4

---

18. उप वामा ऽयानीति नेह – TS 5.7.5.5

---

19. अयातयाम्नी लोकंपृणा ऽयातयामा ह्यसा वादित्यस्तान् –
TS 5.7.5.6 & 5.7

तान् । = [ता(ग्म्) स्तान्]

---

20. अब्रुवन्नुप व आऽयामेति केन न उपैष्यथेति भूम्नेत्यब्रुवन् –
TS 5.7.5.7

---

21. चितीभ्यामुपायन् – TS 5.7.5.7

चितीभ्याम् । उपायन् । = (उपायञ्चितीभ्याम्)

---

22. चि॒नु॒ते भू॒या॒ने॒व भ॒वति – TS 5.7.5.7

चि॒नु॒ते । भू॒या॒न् । = [भू॒या(ग्) श्चि॒नु॒ते]

---

23. यो ऽग्निं चि॒न्वन्न॒धि॒क्राम॑ति – TS 5.7.6.4

अ॒ग्निम् । चि॒न्वन्न॒ । = [चि॒न्व(ग्) श्चि॒न्वन्]

---

24. यास्ते अ॒ग्ने सूर्ये॑ – TS 5.7.6.3 (GD-34)

अ॒ग्ने । सूर्ये॑ । = (सूर्ये॑ अ॒ग्ने)

---

25. रुचं॑ वि॒श्ये॒षु शू॒द्रेषु॑ मयि॑ धेहि – TS 5.7.6.4

26. वेद॑र्तु॒रऋ॒तुरस्मै॑ कल्प॑मान एति – TS 5.7.6.5

27. ए॒त॒ꣳ स॒धस्थ॑ परि॒ ते – TS 5.7.7.1

स॒धस्थ॑ । परि॒ । = (परि॒ स॒धस्थ॑)

---

28. कृ॒णु॒तादा॒विर॑स्मै ॥ – TS 5.7.7.2

कृ॒णु॒तात् । आ॒विः । = (आ॒वि ष्कृ॒णु॒तात्)

---

29. अ॒स्मिन्त् स॒धस्थे॑ अ॒धि – TS 5.7.7.2 (JM-72)

स॒धस्थे॑ । अ॒धि । = (स॒धस्थे॑ अ॒स्मिन्)

---

30. वह॑सि येना॒ग्ने सर्व॑वे॒दसं॑ । – TS 5.7.7.3 – (alopam)
(JM-74)

---

31. यास्ते॑ अग्ने॒ समि॒धो॒ यानि॑ – TS 5.7.8.1 – (lopam)
(JM-72/74)

---

32. चि॒नुहि॑ प्र॒जान॑न् ॥ – TS 5.7.8.1

चि॒नुहि॑ । प्र॒जान॑न् । = [प्र॒जान॑(ग्) श्चि॒नुहि॑]

---

33. अग्ने॒श्चि॒न्वन्न॑न्तरेत्यात्मनो॒ वै – TS 5.7.8.1 – (anu)

---

34. छन्दा॑स्यव॒ रुन्धे॒ ऽथो॑ – TS 5.7.8.3

छन्दा॑सि । अव॑ । = [अव॑ छन्दा॑(ग्)सि]

---

35. मयि॑ गृ॒ह्णाम्य॑ग्रे अग्नि॑स्य॒ रायः॑ – TS 5.7.9.1 (GD-49)

35.1 पदानि – गृ॒ह्णामि॑ । अ॒ग्रे ।

जटापूर्व पदानि – गृ॒ह्णामि॑ अ॒ग्रे अ॒ग्रे गृ॒ह्णामि॑ गृ॒ह्णामि॑ अ॒ग्रे ।

जटा वाक्यम् – गृ॒ह्णाम्य॑ग्रे अ॒ग्रे गृ॒ह्णामि॑ गृ॒ह्णाम्य॑ग्रे ।

35.2 पदानि – अ॒ग्रे । अ॒ग्निम् ।

जटापूर्व पदानि – अ॒ग्रे अ॒ग्निम् अ॒ग्निम् अ॒ग्रे अ॒ग्रे अ॒ग्निम् ।

जटा वाक्यम् – अ॒ग्रे अ॒ग्नि म॒ग्नि म॒ग्रे ऽग्रे॑ अ॒ग्निम् ।

35.3 पदानि – अ॒ग्निम् । रायः॑ ।

जटापूर्व पदानि – अ॒ग्निम् रायः॑ रायः॑ अ॒ग्निम् अ॒ग्निम् रायः॑ ।

जटा वाक्यम् – अ॒ग्नि(ग्) रायो॑ रायो॑ ऽग्नि॑ म॒ग्नि(ग्) रायः॑ ।

---

36. ह॒थ॒स्व॒न्त॒र॒म॒र्त्यो॑ म॒र्त्या॑ऽ आ॒वि॒वेश॑ । – TS 5.7.9.1

अ॒म॒र्त्यः॑ । म॒र्त्या॑न् । = [म॒र्त्या॑(ग्म्) अ॒म॒र्त्यो॑ ऽम॒र्त्यः॑]

---

37. मा सो अ॒स्मा॑ऽ अ॒व॒हाय॑ – TS 5.7.9.1

अ॒स्मा॑न् । = [अ॒स्मा॑(ग्म्) अ॒स्मा॑न्]

---

38. य॒न्मृ॒च्चा॑ऽऽप॒श्चाग्ने॑र॒नाद्य॑मथ॒ क॒स्मात्॑ – TS 5.7.9.2

39. दक्षि॑णा ऽऽ *व॒र्त॒त॒ तस्मै॑ – TS 5.7.10.1 – (tri kramam)
(GD-26)

दक्षि॑णा । आ । अ॒व॒र्त॒त॒ ।

---

40. प्र॒त्या॒स्य॒थ् स॒ उद॑ङ्मु॒व॒र्त॒त॒ – TS 5.7.10.1

41. उ॒प॒या॒म॒म॒ध॒रे॒णो॒ष्ठे॒न॒ स॒दु॒त्त॒रे॒णान्त॑रेण – TS 5.7.12.1

42. रथ॑मु॒ष्णि॒हा॒भिः॑ ॥ – TS 5.7.14.1

रथ॑म् । उ॒ष्णि॒हा॒भिः॑ । = (उ॒ष्णि॒हा॒भी रथ॑म्)

---

43. स॒र्पा॒णा॑ऽ स॒प्त॒म्य॒र्य॒म्णो॑ ऽष्ट॒मी – TS 5.7.22.1

44. आ॒त्मा॑ ऽन्त॒रि॒क्ष॑ऽ स॒मु॒द्रः॑ – TS 5.7.25.1

अ॒न्त॒रि॒क्ष॑म् । स॒मु॒द्रः॑ । – (स॒मु॒द्रो अ॒न्त॒रि॒क्ष॑म्)

=====

Section 2 - Katina Ghana panchaati

45. ए॒तामु॒प द॒धाती॒यं वा॒व – TS 5.7.2.2
46. चि॒त्तिं जु॒होमि॒ मन॒सा – TS 5.7.4.1
47. इ॒च्छ॒मा॒नस्त॒स्मा ए॒तत् – TS 5.7.4.2
48. अ॒श्वमे॒धो यदे॒ता आ॒हुतीः – TS 5.7.5.3
49. अ॒ब्रवी॒थ् स ए॒तां द्वि॒तीयां – TS 5.7.5.4
50. अ॒भव॒न्थ् स पर॒मेष्ठी – TS 5.7.5.5
51. आ ऽया॒नीति॒ नेह॒ लोकः – TS 5.7.5.6
52. आ॒दि॒त्यस्तानृ॒षयो ऽब्रु॒वन् – TS 5.7.5.7
53. वयो॒ वा अ॒ग्निर्यद॒ग्निचि॒त् – TS 5.7.6.1
54. पृ॒थि॒व्यै मा पा॒हि ज्यो॒तिः – TS 5.7.6.2
55. हि॒रण्ये॒ष्टका॒ उप॒दधा॒तीमा॒नेव – TS 5.7.6.3
56. ब्रा॒ह्म॒णेषु॒ रुच॑ꣳ रा॒जसु॑ – TS 5.7.6.4
57. म॒यि गृ॒ह्णाम्य॒ग्ने अ॒ग्निम् – TS 5.7.9.1
58. यज॒मानाय॑ चि॒नुयाद॒ग्निं – TS 5.7.9.2

59. आपो वै सर्वा देवताः – TS 5.7.9.3

60. प्रजापतिरग्निमसृजत सो ऽस्मात् – TS 5.7.10.1

==== पञ्चमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः समाप्तः ====

॥ इति पञ्चमं काण्डं ॥

Alopa PrasanaaH

None for this Kaandam

Alopa AnuvakaaH

1. हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका – TS 5.6.1.1 to TS 5.6.1.4

Punarukta alopa Vaakyaani

आयुर् यज्जेन, वाजश्च, प्राणम् म, आयुरेव च ।
पवस्व, व्रतपाः, सूर्ये परोऽग्न आदयः पुनः ।
येनाग्ने, अस्मिन् सधस्थे, च वाज्यध्वनत्वेनैक्यतः ।
(व्यासशिक्षा) (6.4 & 6.5)

1. यास्ते अग्ने सूर्ये रुच उद्यतो – TS 4.2.9.4, TS 5.7.6.3

ते । अग्ने । सूर्ये । (Alopam) = (ते अग्ने अग्ने ते ते अग्ने)

---

2. येना सहस्रं वहसि येनाग्ने सर्ववेदसं । तेनेमं यज्ञं नो वह
(TS 4.7.13.4, TS 5.7.7.3)

येन । अग्ने । (Alopam) = (येनाग्ने अग्ने येन येनाग्ने)

---

3. सं प्र च्यवद्ध्वमनु सं प्र याताग्ने पथो देवयानान् कृणुद्ध्वं ।
अस्मिन् सधस्थे अद्ध्युत्तरस्मिन् विश्वे देवा यजमानश्च सीदत ॥

(TS 4.7.13.4, TS 5.7.7.2) अस्मिन् । सधस्थे । = (Alopam)

(अस्मिन् सधस्थे सधस्थे अस्मिन्नस्मिन् सधस्थे)

---

4. आ॒ग॒त्य॑ वा॒ज्य॑द्ध्व॒नः॑ सर्वा॒ मृ॒धो॑ वि॒धू॒नु॒ते॑ ।
अ॒ग्नि॒ꣳ स॒ध॒स्थे॑ म॒ह॒ति॑ चक्षु॒षा॑ नि चि॒की॒ष॒ते॑ ॥
आ॒क्र॒म्य॑ वा॒जिन् पृ॒थि॒वी॒म॒ग्नि॒मि॒च्छ॑ रु॒चा त्वं॑ ।
भू॒म्या॑ वृ॒त्वा॒य नो॑ ब्रू॒हि॒ यतः॑ ख॒ना॒म तं॑ व॒यं ॥ TS 4.1.2.3 , TS 5.1.2.6

वा॒जी । अ॒द्ध्व॒नः॑ । = (Alopam)

(वा॒ज्य॑द्ध्व॒नो अ॒द्ध्व॒नो वा॒जी वा॒ज्य॑द्ध्व॒नः॑)

5. द्यौ॑स्ते पृ॒ष्ठं पृ॒थि॒वी स॒ध॒स्थ॒मा॒त्मा ऽन्त॑रि॒क्षꣳ स॒मु॒द्र॒स्ते॒ यो॒निः॑ ।
TS 4.1.2.3, 5.7.25.1

स॒ध॒स्थ॒म् । आ॒त्मा । – (Alopam)

6. यद॒ग्ने॒ या॒नि का॒नि च॑ – TS 4.1.10.1, 5.1.10.1

(यत् । अ॒ग्ने॒ । या॒नि । का॒नि । च॑ ।)

7. ता॒ अ॒स्य॑ सू॒द॒दो॒ह॒सः॑ – TS 4.2.4.4, 5.5.6.2

(ताः । अ॒स्य॑ । सू॒द॒दो॒ह॒सः॑ ।) alopam = (अ॒स्य॑ सू॒द॒दो॒ह॒सः॑
सू॒द॒दो॒ह॒सो अ॒स्या॒स्य॑सू॒द॒दो॒ह॒सः॑ ।)

Punarukta lopa Vaakyaani

पुनरुक्तं यतः पञ्च पदमित्युत्तरं च वा ॥

पूर्ववद् भवति ज्ञेयं सर्वत्रापि विचक्षणैः ॥ ४२ ॥

ऋक्षु ब्राह्मण वाक्येषु हि अलं (fitting द्वित्रिपदादिकं ॥ ७० ॥

(jata maniH)

परित्वा, पुनरूर्जा ऽयं नोऽस्यराती ऽयोपि च ।

सप्तते ऽपो अनुत्वग्नेत्वं गोमांश्चाथि रोचने ।

चित्रं च भवतं द्रप्सः सहस्व पुनरैक्यतः ॥ ७२ ॥

(vyasa siksha)

“None for this Kaandam”

Three and Four padam jatai

त्रिपद प्रभृतिन्यायो लोप-अलोपेषु विद्यते ॥

तत्र स्थमन्य युक्तं चेत् पूर्वधर्मो न विद्यते ॥

आक्रम्याद्ध्वनो, भवति अग्रे, पावको ऽर्पयति, इति च ॥

विषयो ऽङ्गिर इति एव क्रम्येत्यादि च लुप्यते ॥

जटा मणि – 75

1. आ॒ग॒त्य॑ वा॒ज्य॑द्ध्व॒न आ॒क्र॒म्य॑ वा॒जिन् पृ॒थि॒वीमि॑ = TS 5.1.2.6

वा॒जी । अ॒द्ध्व॒नः । आ॒क्र॒म्य॑ ।

(वाजी अध्वनो अध्वनो वाजी वाज्यध्वनः ।

अध्वन आक्रम्या क्रम्याध्वनो ऽध्वन आक्रम्य ।)

---

2. रा॒ष्ट्र॒मे॒व भ॒व॒त्य॒ग्रे बृ॒ह॒न्नु॒ष॒सा – TS 5.2.1.4 & 5

भ॒व॒ति॑ । अ॒ग्रे॑ । बृ॒ह॒न् ।

(भवत्यग्रे ऽग्रे भवति भवत्यग्रे । अग्रे बृहन् बृहन्नग्रे अग्रे बृहन् ।)

---

3. शु॒चा॒र्प॒य॒ति पा॒व॒को अ॒स्म॒भ्य॑ शि॒वो भ॒वे॒त्या॒हा॒न्त्रं – TS 5.4.4.5

अ॒र्प॒य॒ति॑ । पा॒व॒कः॑ । अ॒स्म॒भ्य॑म् । शि॒वः॑ ।

(अर्पयति पावकः पावको ऽर्पयत्यर्पयति पावकः ।

पावको अस्मभ्य मस्मभ्यं पावकः पावको अस्मभ्यम् ।

अस्मभ्य(ग्म्) शिवः शिवो अस्मभ्य मस्मभ्य(ग्म्) शिवः ।)

---

4. मानु॑षी॒भ्यस्त्वम॑ङ्गिर॒ इत्या॑ह – TS 5.1.5.6

त्वम् । अ॒ङ्गिरः॑ । इति॑ ।

(त्वम॑ङ्गिरो अ॒ङ्गिर॒ स्त्वं त्वम॑ङ्गिरः । अ॒ङ्गिर॒ इतीत्य॑ङ्गिरो ऽङ्गिर॑ इति ।)

---

5. जन्म॑न्न॒ग्ने इति॑ वैक॒ङ्कती॑मा – TS 5.4.7.4

जन्मन् । अ॒ग्ने । इति॑ ।

(जन्म॑न्न॒ग्ने अ॒ग्ने जन्मन् जन्म॑न्न॒ग्ने । अ॒ग्ने इतीति॑य॒ग्ने ऽग्न॑ इति ।)

---

6. सम॑वर्त॒ताग्र॑ इत्या॒घार॑मा TS 5.5.1.2

अ॒वर्त॑त । अ॒ग्रे । इति॑ ।

(अ॒वर्त॑ता॒ग्रे अ॒ग्रे ऽवर्त॑ता॒वर्त॑ता॒ग्रे । अ॒ग्र इतीत्य॑ग्रे ऽग्र॑ इति ।)

Dvipadam

छन्दा(ग्म्)सि छन्दा(ग्म्)सि	5.1.5.3
सम्बँथ्सरः सम्बँथ्सरः	5.1.8.5
छन्दा(ग्म्)सि छन्दा(ग्म्)सि	5.2.1.2
गायत्री गायत्री	5.2.3.5
छन्दा(ग्म्)सि छन्दा(ग्म्)सि	5.2.4.1
प्राणाः प्राणाः	5.2.6.3
मुख्यः मुख्यः	5.2.7.1
अपस्याः अपस्याः	5.2.10.1
विराड् विराड्	5.3.2.3
ज्योतिः ज्योतिः	5.3.2.3
गायत्री गायत्री	5.3.3.4
यज्ञमुखं यज्ञमुखं	5.3.3.4
पशवः पशवः	5.3.8.2
देवपुरा देवपुराः	5.3.9.2
देवता देवताः	5.4.1.2
अन्तरिक्षं अन्तरिक्षं	5.4.6.4
सम्बँथ्सरः सम्बँथ्सरः	5.4.7.6
देवता देवताः	5.4.8.6
अन्नम् अन्नम्	5.4.9.2
ऋतव ऋतवः	5.4.11.4
अन्नम् अन्नम्	5.5.6.3
प्रातस्सवनं प्रातस्सवनं	5.6.5.1
तृतीयसवनं तृतीयसवनं	5.6.5.2

सम्वँथ्सरः सम्वँथ्सरः	5.6.7.1 (2 times in same panchaati)
सम्वँथ्सरः सम्वँथ्सरः	5.6.7.2 (3 times in same panchaati)
सम्वँथ्सरः सम्वँथ्सरः	5.6.7.3 (2 times in same panchaati)
अन्तरिक्षं अन्तरिक्षं	5.6.8.2

Tri kramam

1. कृत्वा आ हरति 5.1.8.1
2. दक्षिणा आ अवर्तत 5.7.10.1

=====